

Svjetski dan svjesnosti o autizmu – 2. travnja 2022.

Poremećaj iz spektra autizma (PSA) je **razvojni poremećaj** koji se javlja u ranom djetinjstvu, u prve tri godine djetetova života, zahvaća sve psihičke sposobnosti i traje čitav život. Američki „Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje” - **DSM-V** (2014.) opisuje poremećaj iz spektra autizma kao jedinstveni naziv za različite oblike poremećaja iz spektra autizma, a koji se dijagnosticira prema dva kriterija (teškoće u **socijalnoj komunikaciji** i ograničeni, repetitivni **obrasci ponašanja, interesa i aktivnosti**) i tri razine težine u odnosu na potrebnu podršku. Procjenjuje se da do 50% djece s PSA ne razvija funkcionalan govor, dok kod onih koji to mogu, govor je najčešće neuobičajen s obzirom na kvalitetu govora uz ograničene komunikativne funkcije.

Poremećaj se javlja u svim etničkim skupinama, neovisno o socijalnim i ekonomskim obilježjima obitelji. Uzrok ili kombinacija uzroka PSA još uvijek nisu poznati no postoji sve više dokaza o genskim čimbenicima. Većina osoba s PSA ima određeni stupanj intelektualne nesposobnosti, od blagog do izrazitog zaostajanja.

Centers for Disease Control and Prevention izvještava da je 2000. g. bilo rođeno 1:150 djece s PSA, a 2018. g. 1:44 (izvor [Data & Statistics on Autism Spectrum Disorder | CDC](#)) pri čemu je odnos dječaka i djevojčica 4:1. Vidljivo je kontinuirano povećanje djece rizične za nastanak razvojnih teškoća.

Roditelji uočavaju razvojne probleme u djece i prije 1. rođendana. Teškoće socijalne interakcije, komunikacije i finomotoričke izvedbe evidentne su već od 6. mj. starosti djeteta (<https://www.youtube.com/watch?v=z7NeBs5wNOA>). Najčešće teškoće koje roditelji navode jesu:

- neodazivanje na ime ili glas bliske osobe
- teškoće održavanja vizualnog kontakta
- teškoće u socijalnoj interakciji s drugom djecom, osamljivanje
- govor izostaje ili je nerazumljiv
- neuobičajena vezanost za objekte ili dijelove objekta
- nema straha od stvarnih opasnosti
- izostaje imitacija pokreta, izraza lica roditelja

- neobične reakcije na različite senzorne podražaje i dr.

Ako uočavate kod vašeg djeteta neka od navedenih teškoća obratite se vašem pedijatru i napravite obradu pri Kliničkom bolničkom centru Kantrida. Naime, rana detekcija od ključna je značaja za informiranje, savjetovanje i osnaživanje roditelja, a potom je važno omogućiti uključivanje obitelji i djeteta u ranointerventne programe - rad s djecom kroz igru i poučavanje kroz svakodnevne obiteljske rutine u cilju razvoja komunikacije i socijalnih vještina. Naglasak u radu je na jačanju roditeljskih kompetencija i podučavanje djeteta kroz igru. Cilj je razvoj funkcionalne spontane komunikacije u različitim kontekstima i okruženjima (u obiteljskom domu, predškolskoj ustanovi i dr.) te s osobama koje čine obiteljski kontekst, kao i korištenju pozitivnih pristupa za izazovna ponašanja.

Važno je programe rada s djecom s PSA graditi na njihovim jakim stranama (Beautiful Minds: Stephen Wiltshire https://www.youtube.com/watch?v=BBUaXy0FV_Q;) kao što su: sposobnost vizualne obrade, bogato znanje o temama koje ih zanimaju, visok stupanj unutarnje motivacije za postizanje željenog cilja, ustrajnost i sposobnost održavanja interesa i motivacije za repetitivne poslove/događaje.

Hiper ili hipoosjetljivost na senzoričke inpute poput zvukova, mirisa, boja itd. (<https://m.facebook.com/AFVAllTheBabies/videos/babies-who-really-dont-like-grass/2503274086611666/>) ili neobični interesi za senzoričke aspekte u okolini, otpornost na promjene (teškoće u promjeni rutina) i ovisnost o repetitivnim modelima ponašanja potrebno je poštivati te uz vizualni pristup i prilagodbu okoline mijenjati. Komunikacijske i socijalne vještine (uključivanje u razgovor, govor tijela, facijalna ekspresija, emocije i nepisana pravila) vrijedno je i nužno podučavati kroz alternativne i augmentativne oblike komunikacije te socijalne priče.

Važno je napomenuti da rana intervencija nije liječenje koje suvremena medicina vrlo učinkovito osigurava bolesnom djetetu. To su različiti vidovi podrške obitelji i djetetovom razvoju u ranoj i predškolskoj dobi koje ono treba da bi iskoristilo svoje razvojne potencijale i pripremilo se za daljnje školovanje i život u zajednici, a uz primjenu znanstveno utvrđenih metoda i postupaka (više na <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/poucavanje-ucenika-s-autizmom-1536872369.pdf>). U Republici Hrvatskoj programi rane intervencije definirani su čl. 70. socijalne usluge (procjena i planiranje, savjetovanje, stručna procjena, rana razvojna podrška, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja) Zakona o

socijalnoj skrbi NN 18/22. U praksi se provode putem projekata i programa koje provode nevladine organizacije, aplicirajući na natječaje Ministarstva i sl.

Više o organizacijama, udrugama i stručnjacima edukacijsko-rehabilitacijskog profila koji provode ranointerventne postupke možete pronaći na HURID-ovoj tražilici www.raniKLIK.hr.

Ivanka Pejić, mag. paed. i def., univ. spec. rane interv. u educ. rehab.

Martina Gregorina Tomac, mag. logoped., str. sur. mentor